

Evanjelické gymnázium, M. R. Štefánika 17, 036 01 Martin

Aby v pravde a láske rástli v Kristovi v každom smere.

Viliam Žingor – partizánsky veliteľ

spracované v rámci projektu Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom

Riešiteľský tím:

Dominika Trofimenková

Terézia Kucbelová

Daniel Dulla

Martin, 2013

1. Charakteristika obdobia

Obdobie, v ktorom žil náš nenápadný hrdina major Viliam Žingor bolo z hľadiska spoločenského a politického diania veľmi turbulentné. Spoločenský pohyb a s ním súvisiace premeny sa hlboko dotkli a životného osudu nášho nenápadného hrdinu. V rámci jeho života môžeme identifikovať tri významné etapy:

1. Slovenské národné povstanie, 1944 – 1945.
2. Obnova demokratickej Československej republiky, 1945 – 1948.
3. Nástup totalitného komunistického režimu, 1948 – 1951.

Prvú etapu predstavuje Slovenské národné povstanie. Vo februári 1944 Žingor neuposlušchol povolávací rozkaz na východný front, odišiel do hôr pri Martine, kde zriadil organizačné centrum partizánskeho hnutia v Turci. Spolu s ďalšími skupinami slovenských partizánov utvorili jadro 2. slovenskej partizánskej brigády M. R. Štefánika. Veliteľom sa stal Viliam Žingor. Keď prišla správa, že Žilinu okupovali nemecké vojská, Žingor sa rozhodol obsadiť so svojou jednotkou celú Rajeckú dolinu a chrániť tyl Turca. Brigáda sa rozrástla na vyše 1500 príslušníkov a mala 9 oddielov. Začiatkom apríla 1945 uskutočnili viacero bojových akcií, čím pomohli postupu oslobodzovacích vojsk. Brigáda sa s nimi spojila 11. 4. 1945 v Martine a na druhý deň bola rozpustená. Tým sa skončila jej takmer 7-mesačná bojová anabáza pod velením V. Žingora.¹

Do druhej etapy - obnovenej Československej republiky vstupoval Viliam Žingor s nádejou, s hrdosťou a s ideálmi. Domnieval sa, že v novom štátnom zriadení, budú mať ľudia, ktorí počas SNP nasadzovali svoje životy v boji za slobodu a demokraciu, podobné, ak nie rovnaké spoločenské postavenie ako partizáni bojujúci pod velením maršala Tita v Juhoslávii. Z pozície generálneho tajomníka Zväzu slovenských partizánov presadzoval transformáciu tejto organizácie na neustranícky subjekt, čo bolo jedným z hlavných dôvodov, prečo sa práve jeho osoba stala po februári 1948 nežiaducou.²

Tretia etapa nástupu totalitného komunistického režimu urýchlila rozchod Žingorových osobných postojov s postojmi komunistickej strany a jeho postupné sťahovanie sa z verejného života. Komunistická propaganda verejne proklamovala, že jedinou skutočnou hybnou silou, ktorá organizovala SNP. To spôsobilo, že Žingorove ideály a ciele Komunistickej strany Slovenska (ďalej KSS) začali radikálne rozchádzať.

¹ LIPTÁK, E.: *Politický režim na Slovensku v rokoch 1939 – 1945*

² UHRÍN a kol.: *II. Slovenská partizánska brigáda M.R. Štefánika, Múzeum SNP, Banská Bystrica, 2009*

Značnou mierou sa na tomto rozchode a ústupe z verejného života podpísala aj zahraničnopolitická situácia, ktorá v Československu gradovala po direktívach Moskvy snahou o odhalenie a usvedčenie pôvodcov protištátneho komplotu, ktorí chcú zvrhnúť ľudovodemokratický režim. Táto absurdná snaha vtedajšej moci hraničiaca s paranojou vyvrcholila 27.novembra 1949 zatknutím Žingora a následným vykonštruovaným procesom so zdrviacim rozsudkom, ktorý padol 21. októbra 1950 – podľa § 1 (velezrada) a § 5 (vyzvedačstvo) trestného zákonníka znel – trest smrti. Popravený bol obesením v skorých ranných hodinách 18. decembra 1950 v Bratislave. Tieto perzekúcie ústrednej moci účelovými metódami a presne mierenými zásahmi zasievali do verejnosti pocit strachu. Práve strach sa stal veľmi efektívnym nástrojom ovládania spoločnosti. Navonok však režim ukazoval druhú tvár - prezentoval vyspelosť a masové úsilie smerovania k budovaniu všeobecného blahobytu a svetlých zajtrajškov, pod touto pozlátkou sa však skrývalo porušovanie tých najzákladnejších ľudských a národných práv a slobôd.³

Partizánsky tábor v Kantore v júli 1944. Nad kotlom sa skláňa Viliam Žingor.

³ UHRÍN a kol.: *II.Slovenská partizánska brigáda M.R Štefánika, Múzeum SNP, Banská Bystrica, 2009*

2. Charakteristika osobnosti

Náš nenápadný hrdina Viliam Žingor sa narodil 30. júla 1912 v obci Bystrička pri Martine do rodiny obuvníka. Študoval na martinskom gymnáziu a absolvoval dva ročníky Vysokej školy poľnohospodárskej v Brne. Vojenskú prezenčnú službu vykonal v r. 1934-36 v delostreleckom pluku 11 v Žiline. V Bratislave absolvoval sedemmesačnú školu pre záložných dôstojníkov, kde dosiahol hodnosť podporučíka. Počas prvej Slovenskej republiky sa vyhol nástupu do armády a odišiel do hôr, kde v Turci nad Bystričkou v okolí Martinských hôľ založil na jar 1944 partizánsku skupinu, ktorá sa neskôr, v auguste 1944 stala základom 2.slovenskej partizánskej brigády Milana Rastislava Štefánika, ktorej bol Viliam Žingor veliteľom. Brigáda pôsobila v Rajeckej doline, podieľala sa na obrane povstaleckého územia. Po oslobodení republiky vystupoval Žingor aj na politickej scéne. Stal sa členom SNR a vykonával funkciu podpredsedu Ústredného výboru Zväzu slovenských partizánov. Začas bol jeho generálnym tajomníkom. Koncom r. 1946 sa funkcií vo Zväze slovenských partizánov vzdal a tiež členstva v Klube členov SNR za KSS, z ktorej vystúpil. Po februári 1948 začali Žingora prenasledovať, postupne ho prepustili aj z práce v detských domovoch v Mošovciach a Hlohovci. Krátko pracoval v konzervárni v Dolnom Kubíne. Napokon sa nast'ahoval do chaty spolubojovníka v Račkovej doline, čo sa stalo jedným z jeho hlavných previnení obžaloby v zinscenovanom procese.⁴ V novembri 1949 ho spolu s viacerými spolubojovníkmi zatkli a uväznili. Obvinení boli obžalovaní zo založenia ilegálnej protištátnej organizácie, ktorá mala na Slovensku vyvolať ozbrojené povstanie, nastoliť u nás kapitalistický spoločenský poriadok a začleniť ČSR do tzv. Únie stredoeurópskych štátov. Na hlavnom pojednávaní 18. – 21. 10. 1950 pred Štátnym súdom v Bratislave bol V. Žingor odsúdený na trest smrti, ktorý vykonal 18. decembra 1950. Čiastočnej rehabilitácie sa mu dostalo na Krajskom súde v Banskej Bystrici konanom v roku 1968. Súd po zistení daných skutočností dospel k názoru, že došlo k výraznému porušeniu práv a k prekročeniu právomocí príslušných orgánov. Preto bol vyneseny rozsudok v prospech rehabilitácie Viliama Žingora.⁵ Po páde komunizmu bol Viliam Žingor in memoriam povýšený do hodnosti generála a na jeho rodnom dome v Bystričke odhalili pamätnú tabuľu (viď.príloha č.2). Na základe prieskumu, ktorého výsledky uvádzame v prílohe č.3 sme dospeli k zisteniu, že obyvatelia Turca na Viliama Žingora zabudli a aj to bol jeden z dôvodov, prečo sme sa rozhodli, že práve on sa stane našim tohtoročným nenápadným hrdinom.

⁴ ŠTEFANSKÝ, M.: *Vojenská história, Vojenský historický ústav, 2004*

⁵KOLEKTÍV: *Zločiny komunizmu na Slovensku v rokoch 1945-1953 1., Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov, 2001*

3. Dôsledky činnosti skúmanej osobnosti

Viliam Žingor patrí k známym osobnostiam slovenských dejín 20. storočia. Stál pri kolíske partizánskeho hnutia väčších rozmerov v Turci a celkove na Slovensku. Aktívne sa zúčastňoval povstaleckých bojov ako veliteľ II. Partizánskej brigády M.R. Štefánika. Napriek svojmu výraznému zástoju v povstaní sa stal obeťou vykonštruovaného politického procesu. Pri štúdiu rozsiahlych prameňov k Viliamovi Žingorovi sa pred nami ukazuje postava nielen schopného organizátora a stratéga, ale aj osobnosti s vlastným pohľadom na život a s vlastnými ideálmi. Bol to človek, ktorý sa nerád uspokojil s dosiahnutým stavom, nerád sa prispôboval, ale hľadal nové cesty a východiská. Žingor bol presvedčený, že partizáni tvoria takú významnú zložku v slovenskej spoločnosti, že predstavujú reálnu silu, ktorá môže zohrať dôležitú úlohu aj po skončení vojny, nerád videl že sa partizáni uspokojujú s dosiahnutím osobných výhod a že sú odsúvaní na okraj spoločenského diania. Rovnako ho znepokojovalo, že Zväz slovenských partizánov, kde bol úradujúcim predsedom, usmerňuje Komunistická strana Slovenska a využíva ho ako nástroj na presadenie svojich cieľov. Žingorova predstava bola zachovať partizánske hnutie nad politickými stranami s novou náplňou spoločenstva tvorivých ľudí udávajúcich tón celému Slovensku. Tieto jeho predstavy mali silné regionálne zakotvenie v Turci. Turiec a v ňom Martin sa mali stať strediskom tohto nového obrodného pohybu. Martin mal byť novým moderným strediskom, mali ho vybudovať bývalí partizáni, a tak ukázať svoj um a schopnosti aj po vojne. Odstúpenie z funkcie v Zväze slovenských partizánov (ďalej len ZSP) a vystúpenie z komunistickej strany v roku 1947 sa stalo Žingorovi osudným. Partizánska legenda sa po februári 1948 zmenila na prenasledovanú osobu, ktorá stratila riadne zamestnanie. Žingor otvorene presadzoval transformáciu ZSP na nestraničku organizáciu, čo to bol jeden z dôvodov, prečo sa jeho osoba stala po komunistickom prevrate vo februári 1948 nežiaducou. Komunistický režim ho začal prenasledovať, postupne ho prepustili aj z práce v detských domovoch v Mošovciach a Hlohovci. Krátko pracoval v konzervárni v Dolnom Kubíne. Na celoslovenskom kongrese partizánov v Bojniciach dal Žingor jasný signál, v akom štýle povedie novozaloženú partizánsku organizáciu: „*Partizánska organizácia musí stáť nad všetkými politickými skupinami a v žiadnom prípade sa nemôže dať do výhradných služieb jednej politickej strany preto, lebo by tým svoje poslanie v základoch rozvrátila.*“⁶ V neľahkej situácii sa na jar 1949 rozhodol opäť odísť do hôr. Útočisko našiel v chate v Račkovej doline, čo sa stalo jedným z jeho hlavných previnení obžaloby v zinscenovanom procese. Rozhodne to nebol útek pred svetom, ale hľadanie miesta na naberanie nových síl, na uvažovanie, čo ďalej podniknúť, ako sa zachovať.⁷

⁶ ŽINGOR, V: *Organizujeme druhé povstanie... Turčiansky Sv.Martin, 1947*

⁷ LENZ, R, MATULA, P: *Dokumenty k procesu s Viliamom Žingorom a spol., ÚPN Bratislava, 2009*

Pre komunistické vedenie a Štátnu bezpečnosť (ďalej ŠtB) však bolo nepredstaviteľné, aby sa legendárny partizánsky veliteľ ukrýval v horách. Tým dával zlý príklad aj iným partizánom, ktorí sa mohli rozhodnúť podobne a režim predsa v tom čase najviac potreboval pokoj, mobilizáciu pre budovateľské úsilie. Keď Žingor odmietol ponuku popredného funkcionára ŠtB na Slovensku Teodora Baláža odsúhlasenú predsedom KSS Viliamom Širokým odísť z hôr a zaradiť sa do „normálneho života“, bolo otázkou času, kedy a ako ho ŠtB vypátra a zaistí. Do prípadu Turiec bolo nasadených päť agentov- provokatérov z toho štyria z ŠtB a jeden z vojenského obranného spravodajstva. Po čase sa podarilo agentúrou cestou nájsť tú správnu stopu a Žingora vypátrať. Komando ŠtB a ZNB ho zaistilo v Račkovej doline v Západných Tatrách v nedeľu 27. novembra 1949. V akcii Turiec bolo zaistených ďalších 150 osôb. Začali sa vyšetrovacie tortúry v Bratislave, Žiline a v Prahe. Všetko smerovalo k výslednému aktu- procesu s účasťou organizovanej verejnosti. To bola úloha koordinovaného postupu vtedajších represívnych zložiek- ŠtB a justície, ovládaných komunistickou stranou. Z hľadiska politických cieľov a propagačného účinku sa ako najvýhodnejšie ukázalo vyčleniť z masy zaistených menšiu reprezentatívnu skupinu ôsmich osôb na čele s Viliamom Žingorom. Podľa správy Štátnej prokuratúry v Prahe zo 17. októbra 1950: *„Prvý obviněný (Žingor) bude postaven jako dekladovaný živel, představující fašistický typ, vedoucí zbytky reakce na Slovensku. Ostatní obvinění jsou jednotnou reakční frontou laďáku, fabrukantu, velkostatkáru a karieristu. Úkolem skupiny obviněných byla obnova kapitalismu v politické koncepci středoevropských státu v rámci Churchillovy unie.“*⁸ Proces mal symbolizovať vyrovnanie so všetkými „reakčnými“ silami protikomunistického zamerania, ktoré sa mali na Slovensku v tom čase nachádzať. Spolu s V. Žingorom bol do vykonštruovanej skupiny zaradený Samuel Bibza, označený ako bývalý továrnik, Ladislav Nosák ako správca veľkostatku, Jozef Kubík, bývalý veľkostatkár, Alexander Pavlis, prednosta železničnej stanice, označený za stúpenca Vatikánu, Jozef Hrušák, bývalý továrnik, Elena Bulubášová, charakterizovaná ako rozbíjačka organizácie žien na Slovensku a Ján Lichner ako člen exilovej československej vlády v Londýne. Boli tu teda zaradení bývalí partizáni, továrnik, veľkostatkár, politik a dokonca aj predstaviteľ odporu proti štátnej Katolíckej akcii. Z toho politického zámeru sa odvodil aj názov propagandistickej brožúry o procese - Proces proti velezradným fabrikantom, veľkostatkárom a zapredancom. V procese išlo aj o presadenie historicko-ideologickej línie dvojakeho odboja a povstania- „pravého“, vedeného komunistickou stranou, a nepravého, vedeného a podporovaného „buržoáziou“, ktorá sa účasťou na odboji vykupovala zo spolupráce s Nemeckom. Žingor bol v procese vykreslený ako symbol nepravej línie povstania, ktorá mala byť v procese demaskovaná a kompromitovaná.⁹

⁸ DVOŘÁK, P: *Kto zabil Viliama Žingora? Budmerice 1994*

⁹ JABLONICKÝ, J: *Povstanie bez legend. Bratislava 1990*

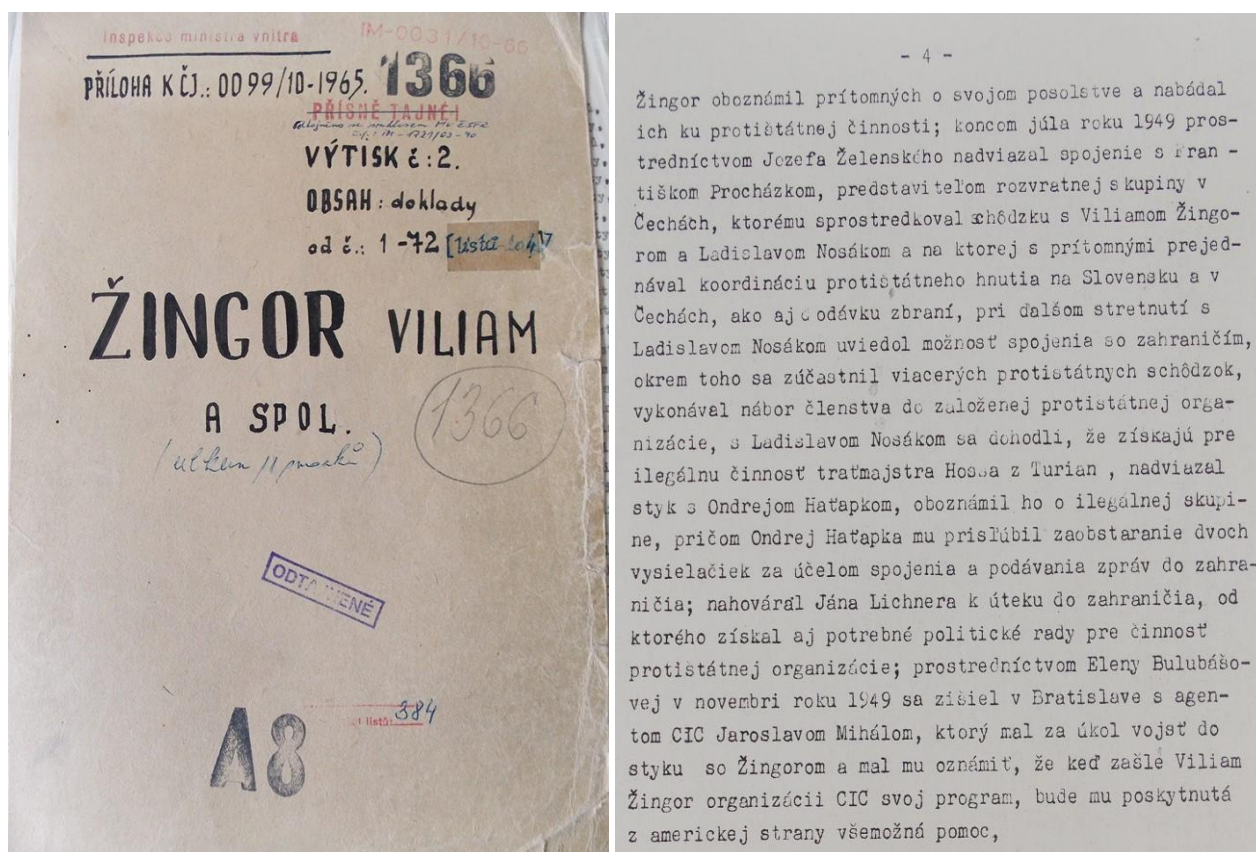
Proces Viliam Žingor a spol. sa konal pred senátom Štátneho súdu v Bratislave v dňoch 18. až 21. októbra 1950. Patrí medzi najväčšie vykonštruované politické procesy na Slovensku a vôbec v ČSR. Svedčia o tom tri vynesené a vykonané rozsudky smrti (Viliam Žingor, Samuel Bibza, Ladislav Nosák), ale aj rozsah príprav a propagandistické využitie vydaním spomenutej brožúry, v periodickej tlači a rozhlase. Do značnej miery bol tento proces aj ideologickou prípravou na procesom proti ďalšiemu partizánskeму veliteľovi Josefovi Trojanovi. Súčasne pripravil cestu represívnemu postupu proti iným partizánskym veliteľom. Proces s Viliamom Žingorom a spol. súčasne zapadol do politickej línie boja proti „slovenskému buržoáznemu nacionalizmu“, „separatizmu“ a „titoizmu“.

Žingor bol podobne ako ďalší slovenskí partizánski velitelia označený za nekritického obdivovateľa Juhoslávie a vodcu juhoslovanského partizánskeho hnutia a šéfa juhoslovenských komunistov Josipa Broza Tita. Na tomto mieste nesmieme strácať zo zreteľa skutočnosť, že zatiaľ čo Žingor sa s komunistickou stranou jasne názorovo rozišiel, ostatní partizánski velitelia s ňou ostali spojení. Postih partizánskych veliteľov sa dá vysvetliť nielen všeobecnými medzinárodnopolitickými a vnútropolitickými dôvodmi. Išlo zrejme o ľudí, ktorí svojimi povahovými vlastnosťami mohli byť pre konsolidujúci sa komunistický režim nebezpeční. Predstavovali prinajmenšom potenciálnu možnosť autonómneho nezávislého postoja, nesúhlasu s oficiálnou líniou strany.¹⁰

¹⁰ LENZ, R, MATULA, P: *Dokumenty k procesu s Viliamom Žingorom a spol.*, ÚPN Bratislava, 2009

Proces s V. Žingorom a spol. bol zároveň využitý v procese násilnej kolektivizácie poľnohospodárstva, odobril uskutočnenú socializáciu priemyselných podnikov a obchodu a bol výstrahou proti tým katolíckym kruhom, ktoré propagovali odpor proti štátom riadenej Katolíckej akcii a vôbec represívnej štátnej cirkevnej politike. V novembri 1949 ho spolu s viacerými spolubojovníkmi zatkli a uväznili. Obvinení v prípade “Turiec“ boli obžalovaní zo založenia ilegálnej protištátnej organizácie, ktorá mala na Slovensku vyvolať ozbrojené povstanie, nastoliť u nás kapitalistický spoločenský poriadok a začleniť ČSR do tzv. Únie stredoeurópskych štátov.¹¹ Na hlavnom pojednávaní 18. – 21. 10. 1950 pred Štátnym súdom v Bratislave odsúdili V. Žingora, S. Bibzu a L. Nosáka na trest smrti. Rozsudok vykonal 18. decembra 1950 v Bratislave. Podľa archívnych kníh Ústavu pamäti národa boli na menovaného evidované dva vyšetrovacie spisy: jeden zväzok KS ZNB S-ŠtB BB- V s a. č. 216 a druhý zväzok KS ZNB S-ŠtB BA-S s a. č. 400. Obidva zväzky boli zničené. V archíve ÚPN sa k osobe Viliama Žingora zachoval len archívny dokument A8 s archívnym číslom 1366. Tento dokument s archívnym materiálom je k procesu z roku 1950, obsahuje vypočúvania svedkov, výsluch Viliama Žingora.

¹¹ KOLEKTÍV: Zločiny komunizmu na Slovensku v rokoch 1945-1953 I., Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov, 2001

4. Odkaz živým

Po dôkladnom oboznámení sa so životným osudom nášho nenápadného hrdinu a na základe vypočutých svedectiev ľudí, ktorí ho osobne poznali by sme si jeho odkaz pre človeka dnešnej doby dovolili sformulovať v tomto výroku: „Nikdy nebuďte absolútne lojálny voči vládnucej moci a keď táto moc začne potláčať hodnoty a názory, o ktorých správnosti ste presvedčení majte odvahu vystúpiť z radu a ísť proti prúdu.“ Naplnenie tohto odkazu sa nám môže v dnešnej dobe, keď žijeme v demokratickej spoločnosti zdať pomerne jednoduché, no je potrebné si uvedomiť, že v dobe tvrdej komunistickej totality boli ľudia s takýmto postojom vtedajšou mocou prenasledovaní, zavražďovaní, nespravodlivo súdení a tvrdo trestaní. Tento odkaz živým nás pobáda k tomu, aby sme napriek tomu, že žijeme v demokratickom štáte, nestrácali ostražitosť a pozorne sledovali, či sa aj v našej spoločnosti nezačínajú objavovať náznaky takého konania, ktoré sa síce za demokratické vydáva, resp. skrýva, no vo svojej podstate má bližšie k totalitnému režimu podobnému tomu z čias komunizmu. Náš nenápadný hrdina si túto ostražitosť udržiaval počas celého života, čoho dôkazom je jeho angažovanosť v SNP ako aj otvorené vystupovanie proti normalizačným praktikám komunistického režimu, ktoré ho v konečnom dôsledku stálo stratu toho najcennejšieho čo mal – vlastného života. Udalosťou, ktorá sa nám hlboko vryla do našich sŕdc a na ktorú tak skoro nezabudneme bolo stretnutie s deťmi nášho nenápadného hrdinu. Jela Zajacová (79) a Radomír Žingor (77) nám porozprávali o ich neľahkom detstve, prenasledovaní fašistami a neskôr komunistami. Záznam z tohto rozhovoru je súčasťou CD v prílohách práce. V dnešnej dobe máme oveľa viac možností, ako legitímne poukázať na evidentné prešľapy vládnej moci bez toho, aby sme za to museli zaplatiť položením vlastného života, no napriek tomu ostávame často v úlohe pasívnych a mlčiacich pozorovateľov. Ako by sme zabudli na to, že sloboda otvorila priestor našej zodpovednosti a čím menej zodpovednosti v tomto priestore je, tým sa sloboda stáva plytkejšou. Životný odkaz Viliama Žingora by nás mal mobilizovať k aktívnemu prebraniu zodpovednosti za to, aby sa aj naša sloboda, v ktorej momentálne žijeme, raz nestala tak nebezpečne plytkou, že by sa v nej demokracia “utopila“, tak ako tomu bolo počas 40-ročnej vlády komunistov.

5. Medializovanie skúmanej osobnosti

V rámci riešenia nášho projektu sme osobu a život Viliama Žingora medializovali medzi našimi spolužiakmi prostredníctvom konania diskusie s pamätníkom SNP pánom Pavlom Matejovičom, ktorý nám porozprával o svojich zážitkoch s majorom Žingorom, pod ktorého velením slúžil ako vojak v 2. slovenskej partizánskej brigáde M. R. Štefánika.

34 NĀPISALI NĀM / INZERĀIA

NENĀPADNĪ HRDINOVIA

Postavili sa proti zlu, ktoré bolo silnejšie

Výstupom V. ročníka projektu NenāpadnĪ hrdinovia je poďakovať druhým za odvahu a statočnosť na osobitnom podujatĪ. Pripravili ho aj študenti novootvoreného evanjelického gymnāzia v Martine.

„Nedávno sme si pripomenuli výročie Slovenského národného povstania, a preto sme sa rozhodli, že uznanie vyjadríme práve tým, ktorí sa na tejto významnej udalosti našej histórie osobne podieľali. Keďže náš tohtoročný nenāpadný hrdina - major Viliam Žingor bol významnou osobnosťou SNP, stretnutie sa pre nás stalo aj zdrojom informāciĪ o jeho osobe, ktoré sme sa dozvedeli v rozhovorech s pamätníkmi,“ povedal o podujatĪ študent prvého ročníka evanjelického gymnāzia Daniel Dulla.

94-ročný Pavel Matejovič, ktorý bol ako vojak priamym účastníkom bojov SNP, priblížil študentom priebeh povstania v rezioně Turca a v

TURIEC ONLINE

DOBRE SPRĀVY Z REGIÓNU

KALENĀR POCLIJĀTĪ - ZĀBAVA A ODVOYĪ - HISTÓRIA - PRĪRODA - TURIZMUS - FOTOŠĪRIA - VĪMIĪ S ME SI

Titulka Aktuálne Kultúra AktivitĪ Z regiÓnu Podnikanie R

KULTÚRNE INŠTĪTÚĀIE - OBĀE A MĪSTĀ - ODPORÚĀANÉ FIRMY - UBYTOVANĪE - TURĀNSKĪE REĀEPTY - W

Študenti prejĀvili vďačnosť pamätníkovi SNP

UverejnĪ Matej Bórik pondelok, 30. september 2013, 00:00 TlaĀ E-mail

y, čo predstavovalo moju do práce v rámci dového motta Dost bolo... Samo sa to nespravil!

Ī sa stretli nátorom

nato, aby si overili toto školenia, sa zástupcov parlamentu mladých Pešsko, Martin Blažek, Ta-Slāvikovā, KarĪn Izrael. ĪubomĪra Zāvodská spo-ordinātorokou Evou Manu stretli s primātorom anských TeplĪ Michā-Syġutom. Na stretnutĪ Īli o tom, čo uĪ stihli nĪzovzvat - projekt MladĪ tybe, sŪstreďenie oboch ských parlamentov ŠtarĪ DriĪenku v Mošovciach, iacĪ deň, ktorého cieľom zbudĪt v ľuďoch potrebu rovania citov a zamyslieĪ ű uponāhľanosťou doby. plenu mesta predostreli plāny. V oktÓbri chcĪ pre v miestnych škÓl priprĪtival spoloĀenských hier

a hlavolamov, čo „odkukali“ v Kremnici. ChĪ ű ukāzaf, že voľný čas moĪno stráviť aj inak ako len za poĀítaĀom. Do konca školského roka chcĪ zorganizovzvat fotografickĪ sŪtaĪ a nāslednĪ vĪstavu. To ocenĪl aj primātor, ktorý navrhol, aby sa z najlepšĪch fotografiĪ urobĪl kalendār mesta. ZaĀiatkom leta budŪceho roku by mladĪ chcĪli pripravĪt hudobnĪ festival amatĪrskĪch hudobnĪch skupĪn, ktorého sŪčasťou majŪ byť okrem inĪch aj autodoorovĪ sŪtaĪe pre mladĪch z oboch miĪsta - TurĀianskĪch TeplĪ a Kremnice.

BudŪ radĪt a navrhovzvat, čo chcĪ

MestskĪ parlament mladĪch mĀ ambĪciu presadzovzvat zāujmy mladĪch ľuďu v meste, preto jeho Ālenovia ponŪkli primātorovi spoluprācu v podobe jeho poradnĪho orgānu pre mladĪch, čo privital.

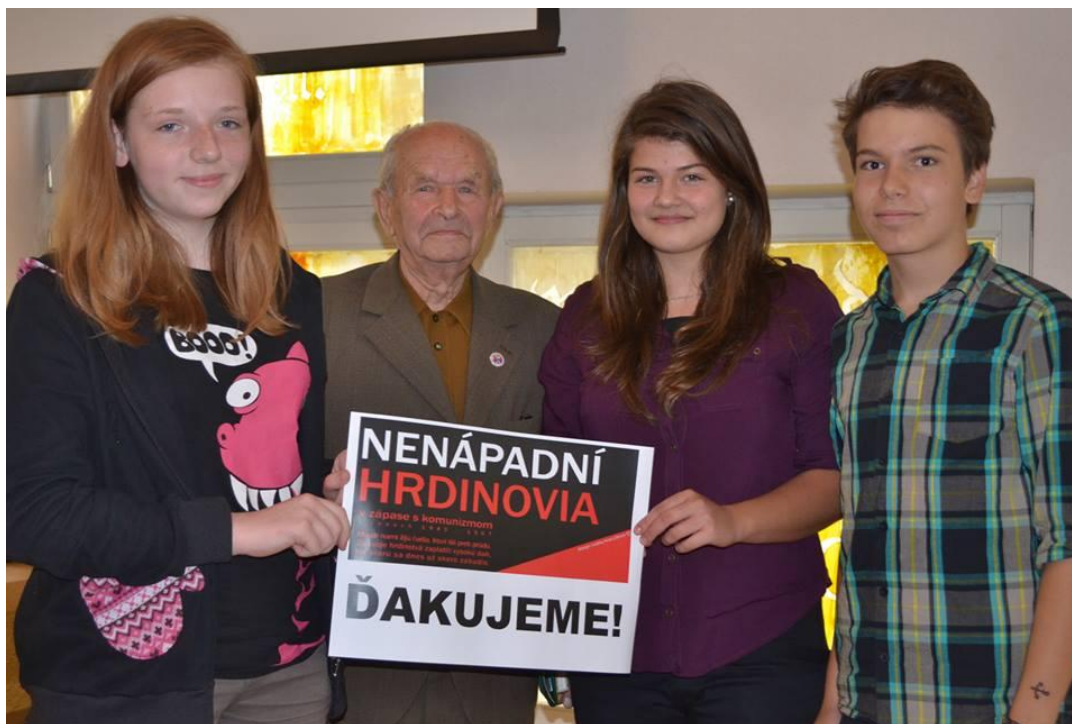
LUBOMĪRA ZĀVODSKĀ,
EVA MALĪŠOVĀ

Výstupy z tohto podujatia sme publikovali v regionálnych TurĀianskĪch novināch Ā.38/2013, informaĀnom portāli Turieconline (<http://www.turieconline.sk/sport-zdravie/item/832-studenti-prejavili-vdacnost-pamaetnikom-snp>) a reportāĪ z tejto diskusie bola 11.9.2013 odvysielanā aj v sprāvach regionālnĪ TV Turiec (<http://www.tvturiec.sk/video/620-spravy-11-9-2013>).

O jednotlivých aktivitách a priebehu našej práce sme priebežne informovali našich spolužiakov, učiteľov, rodičov i priateľov školy prostredníctvom oficiálnej facebookovej skupiny našej školy (<https://www.facebook.com/groups/105318199512589/>). Článok žiakov o ich účasti v projekte bol publikovaný aj v novembrom čísle časopisu Dobrá škola (viď. príloha č.4)

5. Špeciálny výstup – poďakovanie pamätníkom SNP

Keďže náš nenápadný hrdina - major Viliam Žingor bol významnou osobnosťou SNP rozhodli sme sa, že našu vďačnosť a uznanie vyjadríme práve tým, ktorí sa na tejto významnej udalosti našej histórie spolu s ním osobne podieľali a sú ešte stále medzi nami. Preto sme v rámci špeciálneho výstupu jubilejného V. ročníka projektu zrealizovali počas školského vyučovania priateľské posedenie, na ktoré sme pozvali miestnych účastníkov protifašistického odboja. Tohto posedenia sa zúčastnil aj 94-ročný pán Pavel Matejovič, ktorý bol ako vojak priamym účastníkom bojov SNP. Priblížil nám a našim spolužiakom priebeh povstania v regióne Turca a osobu majora Žingora, pod ktorého velením bojoval. Vo svojom príhovore nám povedal: *„Teší ma, že martinské evanjelické gymnázium a vy -jeho prví študenti nezabúdate na to, že súčasťou zápasu za našu dnešnú slobodu bolo aj to, že generácie pred vami preukázali v SNP bojovnosť, statočné srdce a odvahu postaviť sa zlu, hoci bolo v tej chvíli silnejšie. Verím, že aj vy vďaka svedectvu týchto nenápadných hrdinov našej histórie objavíte v sebe vlastnosti a morálne kvality, ktoré je potrebné v sebe nájsť vždy, keď vám budú chcieť vziať slobodu. V tom vašom úsilí, ktorého hmatateľným výsledkom je aj vaša práca o majorovi Žingorovi, vám držím palce a fandím vám.“*

Riešitelia projektu pri odovzdávaní malej pozornosti pánovi Matejovičovi, ktorou mu chceli dať najavo svoju vďaku za jeho statočnosť a odvahu prejavenu počas pôsobenia v SNP.

6. Záver

Po prečítaní našej práce vás možno napadne otázka, prečo sme si za nenápadného hrdinu vybrali človeka, ktorý nevedel priamy a otvorený zápas s komunistickým režimom, ba dokonca bol v určitom úseku svojho života aj jeho súčasťou. Uznávame opodstatnenosť a oprávnenosť tejto otázky, pretože s rovnakou dilemou sme sa museli vysporiadať aj my počas tvorby tejto práce. Počas štúdia dostupných publikovaných i nepublikovaných materiálov a hlavne osobných svedectiev ľudí, ktorí Viliama Žingora osobne poznali, sme dospeli k záveru, že označenie nenápadný hrdina mu právom patrí. Myslíme si, že hrdinami tej doby neboli len ľudia, ktorí proti vtedajšiemu režimu vystupovali počas celého života, ale aj tí, ktorí napriek prvotným sympatiám s novým režimom našli po tom, ako odhalili jeho “pravú tvár“, odvahu vystúpiť z radu a vydať sa cestou proti prúdu. Cestou, na konci ktorej ho čakala násilná smrť. Podstata jeho hrdinstva spočíva v prvom rade v jeho vernosti a vytrvalosti v zápase o zachovanie autentického a neskresleného posolstva SNP, ktorého bol významnou súčasťou. Odkazu, ktorého sa komunistický režim násilne zmocnil, výlučne si ho privlastnil a “prispôbil“ pre potreby svojej propagandy. Ďalším dôvodom je fakt, že Viliam Žingor počas svojho pôsobenia v Zväze slovenských partizánov a Slovenskej národnej rade nebojoval “len“ za zachovanie autentického a neskresleného posolstva SNP, ale aj za dôstojné spoločenské postavenie jeho účastníkov, ktorí v boji za slobodu nášho národa nasadzovali vlastné životy a po skončení povstania a nástupe komunistickej totality sa často ocitli na okraji spoločnosti a žili na hranici resp. za hranicou chudoby. Keď za ním prichádzali s prosbou o jedlo, či finančnú podporu, často sa s nimi podelil aj s tým posledným čo mal. Za najdôležitejšiu súčasť hrdinstva Viliama Žingora však považujeme jeho odhodlanosť a vernosť hodnotám, za ktoré bojoval nielen v povstaní, ale aj po nástupe komunistického režimu. Hodnotám pravdy, slobody, demokracie a ľudskosti. Hodnotami, ktoré vtedajší režim potláčal a tvrdo trestal. Keď to Viliam Žingor zistil, z komunistickej strany vystúpil a stiahol sa aj zo spoločenského života späť do hôr, kde ako partizán kedysi bojoval. Jeho životný príbeh je obrazom tragického paradoxu - z uznávaného a rešpektovaného človeka sa stal človek znevažovaný a prenasledovaný. Je to pre nás smutný obraz doby, kedy boli hodnoty ako pravda, sloboda a čestnosť vládncim totalitným režimom potláčané a pošliapované. Doby, na ktorú nechceme aj prostredníctvom tejto práce zabudnúť, aby sme ju niekedy v budúcnosti nemuseli opäť zažiť. Účasť na tomto projekte bola pre nás nielen obohacujúcou skúsenosťou, počas ktorej sme sa dozvedeli veľa nového o časoch nedávno minulých, ale hlavne školou života, z ktorej si chceme a budeme brať inšpiráciu a povzbudenie aj pre naše životy, ktoré máme ešte takmer celé pred sebou. Predmetom ďalšieho skúmania našej práce by mohlo byť štúdium archívnych materiálov uložených v Archíve bezpečnostných zložiek v Prahe.

Zoznam použitej literatúry

DVOŘÁK, P: Kto zabil Viliama Žingora? Budmerice 1994

JABLONICKÝ, J: Povstanie bez legiend. Bratislava 1990

KOLEKTÍV: Zločiny komunizmu na Slovensku v rokoch 1945-1953 1., Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov, 2001, ISBN 80-7165-313-6

LIPTÁK, L: Politický režim na Slovensku v rokoch 1939 – 1945. In: Slovenské národné povstanie roku 1944. Bratislava, Vydavateľstvo SAV, 1965

LENZ, R, MATULA, P: Dokumenty k procesu s Viliamom Žingorom a spol., ÚPN Bratislava, 2009, ISBN 978-80-89335-15-2

MŇAČKO, L: Proces s velezradnými fabrikantmi, veľkostatkármi a zapredencami : Žingor a jeho spoločníci pred Štátnym súdom, Poverníctvo spravodlivosti, Bratislava, 1950

PEŠEK, J: Odvrátená tvár totality. Politické perzekúcie na Slovensku v rokoch 1948 – 1953. Bratislava, 1998.

ŠTEFÁNSKY, M.: *Vojenská história*. Časopis pre vojenskú históriu múzejníctvo a archívniectvo. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2004

UHRÍN a kol.: II.Slovenská partizánska brigáda M.R Štefánika, Múzeum SNP, Banská Bystrica, 2009, ISBN 978-80-970238-0-5

ŽINGOR, V: Organizujeme druhé povstanie... Turčiansky Sv.Martin, 1947

Archívne materiály Ústavu pamäti národa a Slovenského národného archívu

PRÍLOHY

Príloha č.1. : Rozsudok vynesený nad obvinenými v prípade "Turiec"

MENOM REPUBLIKY

Štátny súd po hlavnom pojednávaní, konanom v dňoch 18. až 21. októbra 1950, vyniesol tento

rozsudok :

Obvinení:

I. *Viliam Žingor*, narodený dňa 30. júla 1912 na Bystričke, úradník, posledne bytom v Račkovej doline,

II. *Samuel Bibza*, narodený dňa 23. novembra 1912 v Malom Čepčine, býv. továrnik, posledne bytom vo Vieske,

III. *Ladislav Nosák*, narodený dňa 16. októbra 1916 v Kamennej Porúbke, správca veľkostatku, posledne bytom v Ivánke pri Nitre,

IV. *Jozef Kubík*, narodený dňa 26. novembra 1893 v Malom Čepčine, býv. veľkostatkár, posledne bytom v Trebostove,

V. *Alexander Pavlis*, narodený dňa 5. februára 1918 v Oravskom Bielom Potoku, prednosta železničnej stanice, posledne bytom v Turanoch,

VI. *Jozef Hrušák*, narodený dňa 13. marca 1905 v Oplocanoch, býv. továrnik, posledne bytom v Chynoranoch,

VII. *Elena Bulubášová*, rod. *Darulová*, narodená dňa 17. júla 1905 v Turč. Sv. Martine, domáca, posledne bytom v Bratislave,

VIII. *Ján Lichner*, narodený dňa 14. februára 1897 vo Veľkom Čepčine, býv. štátny tajomník MNO, posledne bytom vo Vieske,

sú vinní,

že od polovice roku 1949 v priestore okresov Turč. Sv. Martin, Žilina a Turč. Teplice:

1. *Viliam Žingor*, *Samuel Bibza*, *Ladislav Nosák*, *Jozef Kubík*, *Alexander Pavlis*, *Jozef Hrušák* a *Ján Lichner*

spolčili sa navzájom a s inými, aby sa pokúsili zničiť ľudovodemokratické zriadenie Republiky, zaručené ústavou, pričom *Viliam Žingor*, *Samuel Bibza*, *Ladislav Nosák* a *Jozef Kubík* organizovali branné a pomocné sily a zvláštnou mierou ohrozili ľudovodemokratické zriadenie, zaručené ústavou.

2. *Viliam Žingor*, *Samuel Bibza*, *Ladislav Novák*, *Alexander Pavlis* a *Elena Bulubášová* spolčili sa s iným v úmysle vyzvedat štátne tajomstvo a vyzradiť ho cudzej moci, pričom *Alexander Pavlis* mal výslovne uloženú povinnosť zachovávať štátne tajomstvo,

čím spáchali:

ad 1. *Viliam Žingor*, *Samuel Bibza*, *Ladislav Nosák*, *Jozef Kubík*, *Alexander Pavlis*, *Jozef Hrušák* a *Ján Lichner* zločin vlezrady podľa § 1 ods. 1 písm. c) ods. 2.

Viliam Žingor, *Samuel Bibza*, *Ladislav Nosák* a *Jozef Kubík* aj podľa ods. 3. písm. b), c),

ad 2. *Viliam Žingor*, *Samuel Bibza*, *Ladislav Nosák*, *Alexander Pavlis* a *Elena Bulubášová* zločin vyzvedačstva podľa § 5 ods. 1. a *Alexander Pavlis* aj podľa ods. 2. písm. b) zákona č. 231/48 Sb.

a odsudzujú sa

Viliam Žingor, *Samuel Bibza*, *Ladislav Nosák* a *Jozef Kubík* podľa § 1 ods. 3 a § 47 zák. č. 231/1948 Sb., a to:

Viliam Žingor na trest smrti a peňažný trest Kčs 50.000.—,
Samuel Bibza na trest smrti a peňažný trest Kčs 200.000.—,
Ladislav Nosák na trest smrti a peňažný trest Kčs 50.000.—,
Jozef Kubík s použitím ustanovenia § 29 ods. 2 TRZ a s ohľadom na §§ 12, 18 TRZ na trest doživotného odňatia slobody a peňažný trest Kčs 500.000.—,

Alexander Pavlis podľa § 5 ods. 2, § 47 zákona č. 231/1948 Sb. s použitím § 29 ods. 2 TRZ a s ohľadom na §§ 12, 18 TRZ na trest doživotného odňatia slobody a peňažný trest Kčs 50.000.—,

Jozef Hrušák a *Ján Lichner* podľa § 1 ods. 1 a § 47 zákona č. 231/1948 Sb., a to:

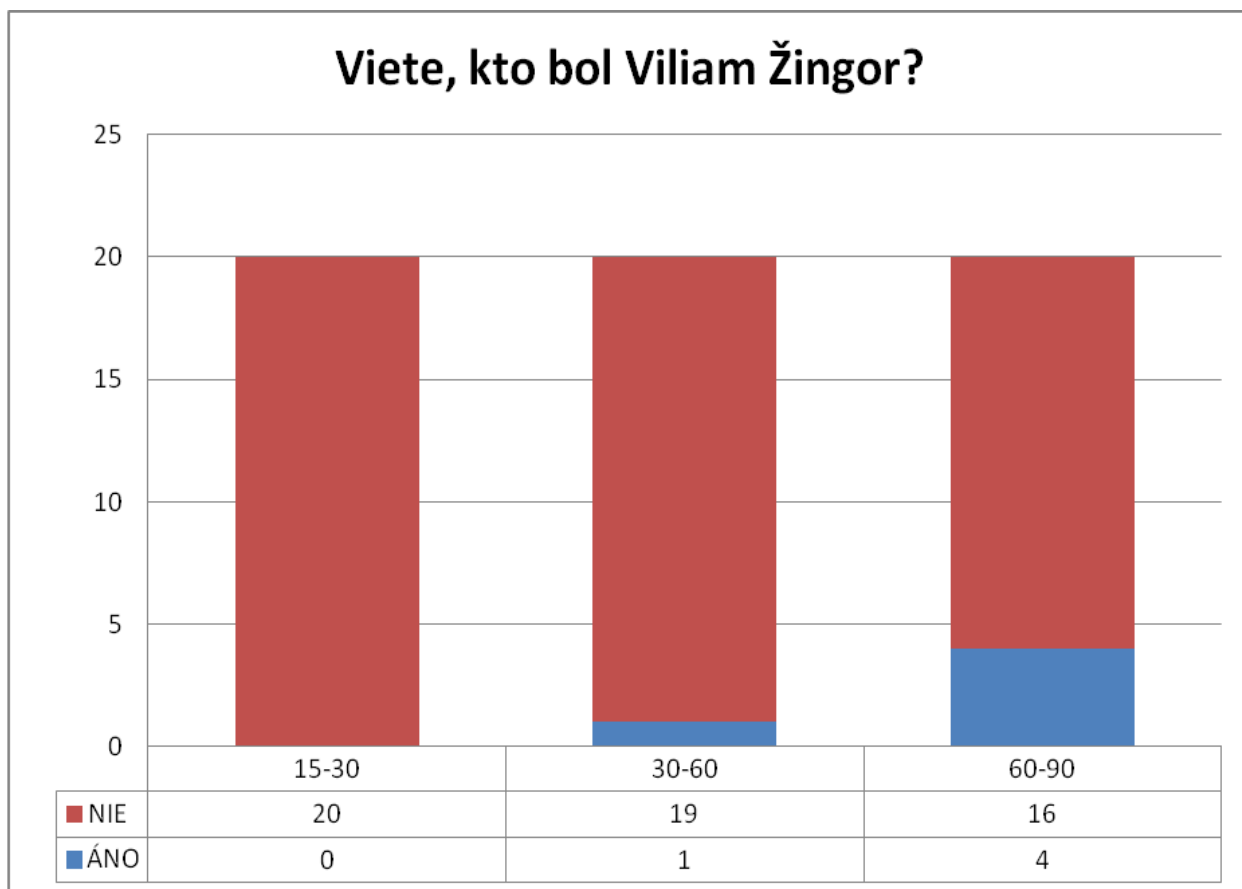
Jozef Hrušák s ohľadom na §§ 12, 18 TRZ a s použitím § 90 TRZ 1878 na trest odňatia slobody na 25 rokov a peňažný trest Kčs 300.000.—,

Zdroj: Proces s vlezradnými fabrikantmi, veľkostatkármi a zapredencami

Príloha č.2. : Návšteva rodného domu Viliama Žingora v obci Bystrička pri Martine

Príloha č.3. : Výsledky prieskumu, ktorý sme realizovali v centre mesta Martin na vzorke 60 respondentov v troch vekových kategóriách (15-30 rokov, 30-60 rokov, 60-90 rokov).

Nenápadní hrdinovia

Nenápadný hrdina

 Medzi nami žili a žijú ľudia, ktorí šli proti prúdu. Zaplatili za to vysokú daň. My chceme, aby sa na nich nezabudlo. Preto sme sa už po štvrtý raz zapojili do súťažného projektu *Nenápadní hrdinovia v zápasе s komunizmom*. Tento kultúrno-vzdelávací projekt organizuje Konfederácia politických väzňov Slovenska a občianske združenie *Nenápadní hrdinovia*. Jeho cieľom je sprostredkovať nám žiakom stretnutie s tými, ktorí okúsili komunistickú totalitu. Každý ročník projektu sa nesie v duchu inej témy. Hlavnou témou aktuálneho V. ročníka je príbeh odvahy a vďačnosti.

Prvou úlohou, ktorá nás čakala, bol výber osobnosti, ktorá by spĺňala kritériá projektu. Ďakujeme Milošovi Kovačkovi, ktorý nám rád a ochotne poradil. Odporučil nám osobnosť partizánskeho veliteľa **Viliama Žingora**, ktorého komunisti kvôli nesúhlasu s ich politikou odsúdili v inscenovanom procese na trest smrti.

V prvej časti projektu sme realizovali samostatný historický výskum s podporou nášho učiteľa Dušana Haška, ktorý na škole projekt koordinuje. Navštívili sme Ústav pamäti národa v Bratislave, kde sme si pozorne prezreli archívny dokument A8 s číslom 1366. Spis dokumentuje proces z roku 1950, obsahuje vypočúvania svedkov a výsluchy Viliama Žingora.

Tí, ktorí nezabudli

Súčasťou každého ročníka projektu je aj špeciálny výstup. Keďže náš nenápadný hrdina bol významnou osobnosťou Slovenského národného povstania, rozhodli sme sa, že našu vďačnosť a uznanie vyjadríme ľuďom, ktorí sa na tejto udalosti osobne podieľali.

Na priateľské posedenie sme pozvali miestnych účastníkov protifašistického odboja. Zúčastnil sa ho aj 94-ročný Pavel Matejovič. Priblížil nám priebeh povstania v regióne Turca a osobu majora Žingora, pod ktorého velením bojoval. Vo svojom príhovore nám povedal: „Teší ma, že nezabúdate na predchádzajúce generácie, ktoré preukázali v povstaní bojovnosť a statočné srdce. Mali odvahu postaviť sa zlu, hoci bolo v tej chvíli silnejšie. Verím, že vďaka ich svedectvu objavíte v sebe vlastnosti, ktoré je potrebné v sebe nájsť vždy, keď vám budú chcieť slobodu vziať. V tomto vašom úsilí vám držím palce a fandím vám.“

Ďalšou udalosťou, na ktorú tak skoro nezabudneme, bolo stretnutie s deťmi nášho nenápadného hrdinu. Jela Zajacová (79) a Radomír Žingor (77) nám porozprávali o ich neľahkom detstve, prenasledovaní fašistami a neskôr komunistami. Dcéra Jela nám povedala: „Otec chodil domov po nociach, keď sme spali. Pre istotu ani nehovoril, kde sa ukrýva, aby sme ho náhodou neprezradili. Často sme nema-

li čo ješť. Mala som vtedy desať rokov, najmladší brat Dušan ani nie dva.“

Zápas s Goliášom

Žingorovci po vojne konečne prežívali rodinné šťastie. Otec sa svojim deťom venoval. Opravil dom, ktorý si zariadovali celkom od začiatku – od lyžičky a taniera. Viliam Žingor sa stal tajomníkom Slovenskej národnej rady, angažoval sa aj v Zväze partizánov na Slovensku.

Šťastie však trvalo iba krátko. V roku 1947 Viliam Žingor verejne vystúpil proti komunistom s myšlienkou začleniť Slovensko do spoločnej demokratickej Európy. Okamžite ho vyhodili z práce, prišiel o funkcie a vydali naňho zatykač. Ušiel do hôr, v novembri 1949 ho chytili a zatkli. Nikto nevedel, čo sa bude diať, všetci však verili, že dôvody na odsúdenie nie sú opodstatnené. „Obvinili ho z protištátnej činnosti. Doma sme plakali. Pisali sme aj prezidentovi Gottwaldovi. S mamou a starým otcom sme ho videli naposledy pár dní pred smrťou. Hovoril, že všetko bude dobré, že sa odvoláme, že máme držať spolu a ja mám pomáhať mamičke,“ tak sa vrátil v spomienkach o 59 rokoch dozadu syn Radomír. Pokrútil hlavou a ešte dodal: „Otec bol veľmi znížený. Inak vysoký a silný muž sa zmenil na vychudnutú, kožou obťahnutú kostru. Museli ho týrať.“

Na hlavnom pojednávaní, ktoré prebiehalo od 18. do 21. októbra 1950 pred Štátnym súdom v Bratislave, odsúdili Viliama Žingora na trest smrti. Popravený bol obesením v skorých ranných hodinách 18. decembra 1950 v Bratislave.

► Dominika TROFIMENKOVÁ, Terézia KUCBELOVÁ, Daniel DULLA
Evanjelická spojená škola, Martin

Hrdinstvo Viliama Žingora je v jeho odhodlanosti a vernosti pravde, slobode, demokracii a ľudskosti. Jeho odkaz by nás mal mobilizovať k zodpovednosti za našu slobodu, aby sa nestala tak nebezpečne plytkou, že sa v nej demokracia utopí.